

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 12. januar 2014

Foto: Stig Morten Karlsen, OMS

Admiral Haakon Bruun-Hanssen, Forsvarssjef

NB! Innhold må kontrolleres mot fremføring.

Innledning

Takk for invitasjonen og et riktig godt nytt år til dere alle.

Tema for mitt foredrag er som sedvanlig – status og utfordringer for Forsvaret.

2014 har uten tvil vært et dystert år for europeisk sikkerhet, og det sikkerhetspolitiske landskapet i våre nærområder er kraftig endret. Forholdet mellom NATO og Russland er betydelig forverret, og begge har i løpet av det siste året benyttet skarpe formuleringer mot hverandre. Russland har økt sitt militære nærvær i Østersjøen, Svartehavet og i Nordområdene. NATO har utplassert styrker i Øst-Europa for å berolige de østlige medlemslandene og samtidig markere solidaritet og samhold i alliansen.

Det dårlige forholdet mellom NATO og Russland har som kjent sitt utspring i den folkerettsstridige annekteringen av Krim, og Russlands innblanding i Øst-Ukraina. Og la det ikke være noen tvil, dette dårlige forholdet skyldes russiske handlinger. Russland har vist evne og vilje til å bruke militærmakt for å nå politiske mål utenfor landets grenser. Dette har Russland gjort på dørstokken til NATO.

Russlands innmarsj på Krim overrasket oss alle. Russlands evne til å forflytte mange tusen soldater til grensen mot Ukraina på svært kort tid overrasket også. Det strategiske varsel uteble! Tiden til å bygge opp militær motstand var ikke der!

25 år med tillitsbygging har fått en knekk. Usikkerhet, mistillit, og i noen sammenhenger frykt, preger det internasjonale sikkerhetsbildet. NATO fordømmer Russlands handlinger, og på toppmøtet i Wales i september ble en handlingsplan for å styrke alliansens

tilstedeværelse og reaksjonsevne vedtatt. "Readiness Action Plan" inneholder en rekke tiltak for å styrke NATOs beredskap og operative evne, blant annet ved å legge til rette for hurtig forsterkning av alle deler av alliansen.

Som NATO-medlem er Norge en del av denne planen og tiltakene. Det er betryggende om det er vi som skulle trenge assistanse en dag, men det stiller også krav til Norge. Som NATOs 10ende største militære nasjon forventes det nå at vi skal bidra mer i Alliansen dersom det kreves. I 2014 bidro Norge med et kompani fra TMBN i Latvia i to måneder, i tillegg til at vi tok ledelsen av og bidro med to fartøyer i NATOs ad hoc etablerte minerydderstyrke i Østersjøen. I år vil Brigade Nord med TMBN som kjerne, ta del i utviklingen av NATOs nye hurtige reaksjonsstyrke – VJTF (Very High Readiness Joint Task Force). Dette gjøres som en del av det allerede planlagte NRF oppdraget, sammen med Tyskland og Nederland.

I tillegg til utfordringene i vårt nærområde er utviklingen i Midtøsten og Nord-Afrika urovekkende. En rekke stater har meget svak statlig kontroll, noe som gir grobunn og friområder for både kriminelle og terrororganisasjoner. Frykten for spredning av disse organisasjonene inn i Europa er reell. Siste ukes terrorhandlinger i Paris var et avskyelig eksempel, og hvor minst en av personene hevdes å ha tilknytning til AQ i Jemen. Europa, inkludert Norge, må kunne beskytte seg mot denne terroren.

Det er politiets ansvar å forebygge og beskytte oss mot terror. Forsvarets største bidrag i kampen mot terror er å hindre deres utvikling i egne kjerneområder med militære intervensjoner og militær støtte til politiet her hjemme.

Trusler og angrep i Cyberdomenet er en stadig større utfordring. Vi har daglige inntrengingsforsøk i våre systemer. Aktørene er både statlige og enkeltindivider/grupper. Vellykkede angrep på nasjonens vitale systemer kan være katastrofale. Vår evne til å sikre beredskapssystemene for fortsatt å fungere etter et cyberangrep blir stadig viktigere. Dette gjelder ikke bare for Forsvaret, men for alle sektorer og næringslivet.

Endrede militære utfordringer for NATO og Norge er her nå. NATO har tatt og tar ytterligere grep for å forbli relevant i en ny og mer krevende situasjon. Vi kan derfor ikke vente til ny langtidsplan skal iverksettes i 2017 med å ta grep, men må handle nå. Økt nærvær i nord, bedret reaksjonsevne og økte krav til deltagelse i NATO stiller betydelig større krav til Forsvarets robusthet og utholdenhet og har en ikke ubetydelig kostnad.

- For å imøtekomme den ambisjonsøkning disse behovene gir, må jeg på kort sikt gjøre vanskelige prioriteringer i vår virksomhet.
- Tiltak på lengre sikt er en naturlig del av det fagmilitære rådet, og jeg vil gi mine anbefalinger der.

Utfordringer i Nordområdet

Russland har siden 2008 modernisert sitt forsvar, og det fremstår nå kvalitetsmessig bedre enn på mange år. Dette vil fortsette, og utviklingen av konvensjonelle langtrevende missiler, moderniseringen av forsvarsgrenene og økt satsing på strategisk mobilitet gir en helt annen og forbedret militær evne enn tidligere.

Denne militære evnen, den demonstrerte politiske viljen og de utviste handlinger er en tydelig påminnelse om at de varslingstider som må legges til grunn for vår reaksjonsevne ikke kan baseres på måneder og år, men dager og uker. Økt reaksjonsevne for store deler av strukturen er viktig å få på plass hurtig.

I 2014 har Russlands militære aktivitet vært på et nivå vi ikke har sett siden sovjettiden. Den mest markante økningen i aktivitet utenfor Russlands grenser har vi sett i Østersjøområdet. Her har det vært flere og mer aggressive flyvinger, og krenkelse av luftrommet til både Finland, Sverige og Estland.

Situasjonen i våre nærområder i nord er noe annerledes. Vi ser ingen signifikant økning i russisk militær luftaktivitet. Antall flyvninger ligger ikke vesentlig over nivået fra foregående år. Vi har imidlertid sett en økning i aktiviteten på sjøen, spesielt knyttet til innfasingen av nye strategiske ubåter.

Derimot ser vi at russiske flyvinger, seilaser, øvelser og testaktivitet i nordområdene er preget av stadig høyere kvalitet og kompleksitet. Med nytt og oppgradert materiell, etablering av nye avdelinger, herunder den Arktiske kommandoen, må vi forvente økt aktivitetsnivå i årene som kommer. Dette er naturlig, forståelig og legitimt for ethvert land som ønsker å utvikle, trene, øve og opprettholde et moderne forsvar.

Fredelig sameksistens og stabilitet i nord har vært Norges nordområdepolitikk og hatt implikasjoner for innretning og ambisjonen på vårt forsvar. Videre er stabilitet et premiss for å kunne utnytte de betydelige ressursene (olje, gass, fisk) i området. Tilsvarende vil det være på russisk side. Vi har felles økonomiske interesser i å opprettholde stabilitet og forutsigbarhet i regionen.

Samtidig er området av strategiske betydningen for Russland da det er kjerneområde for den Russiske flåte og deres kjernevåpen.

Stabilitet i regionen er blant annet et resultat av vår evne til å minimere usikkerhet ved overvåking og dialog, sammen med konsekvent og fast opptreden innenfor rammen av både internasjonal rett og bi-laterale avtaler. Det er skapt forutsigbarhet og trygghet ved å følge med på hva den andre part foretar seg.

Russland som en sikkerhetspolitisk aktør er nå mer uforutsigbar. Selv om Russland i dag ikke fremstår som en direkte militær trussel mot Norge, må vi forholde oss til både økt aktivitet og økt usikkerhet også i våre nærområder. For å opprettholde forutsigbarhet og trygghet krever dette økt tilstedeværelse, økt overvåking og evne til en fast, konsekvent og rettfærdig suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse.

Intensiverer ikke vi vår overvåking og tilstedeværelse i takt med økningen i aktivitet, vil en senere økning kunne bli tolket som en eskalering i en hendelse/krise. Økt tilstedeværelse og økt overvåking krever mer tilgjengelighet og mer robusthet i strukturen.

Daglige operasjoner

Daglige operasjoner her hjemme gjennomføres kontinuerlig. Jeg vil benytte anledningen til å berømme alt personell som til alle døgnets tider året rundt gjør en formidabel innsats for å løse Forsvarets fredstidsoppgaver.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) leder operasjoner knyttet til overvåking, suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse. FOH bruker en rekke enheter som enten er stående eller har meget korte klartider til å løse disse oppgavene.

Nå øker behovet for tilgjengelige enheter samtidig som vi opplever redusert tilgjengelighet på en del av enhetene. Økt nedetid som følge av økt behov for vedlikehold og lengre avbrekk på grunn av manglende reservedeler svekker operativiteten. Eksempler på dette ser vi i luftradarkjeden og de maritime patruljeflyene.

Ambisjonsnivået for dagens operative virksomhet er dimensjonert ut i fra styrkeprodusentens trenings- og øvingsbehov og ikke fra et operativt behov. Utviklingen i 2014 medførte et behov for å intensivere de daglige operasjoner. Økt tilgjengelighet på styrker til denne oppgaven var kun realiserbart gjennom redusert trening/øving. Denne manglende finansieringen av oppgaveløsningen hjemme innebærer at vi spiser av såkornet. Som kjent varer ikke slike løsninger lenge.

Internasjonale operasjoner

Vår internasjonale deltagelse får gode skussmål og norske soldater gjør en formidabel innsats i alle operasjoner/misjoner. Selv om antallet soldater ikke er så høyt for øyeblikket, er deltagelse i internasjonale operasjoner fremdeles viktig for Norges sikkerhet, både direkte og indirekte.

Forsvarets spesialstyrker har gjennom hele året vært engasjert i ISAF-opdrag i Kabul. Oppdraget med å trene og assistere sikkerhetspolitiet fortsetter i år under Resolute Support Mission (RSM).

Regjeringen har besluttet å delta i den internasjonale koalisjonen mot ISIL i Irak med opp til 120 soldater, med fokus på kapasitetsbygging (trening og rådgivning) av irakiske styrker. Både spesialstyrker og konvensjonelle soldater skal være med, men det er fortsatt en del utfordringer rundt utenlandske soldaters status i Irak. Vi avventer derfor med å sende vårt bidrag til de formelle avtaler er på plass.

Sjøforsvaret har hatt et omfattende engasjement i NATOs stående styrker i 2014. Norge ledet både NATOs stående maritime styrke (SNMG1) og NATOs stående minerydderstyrke (SNMCMG1), og deltok med 3 fartøyer på forsommeren. Samtidig var en fregatt og et kystvaktfartøy engasjert i Operasjon RECSYR – en operasjon som tok vesentlig lengre tid enn først forutsatt. Dette var et meget viktig oppdrag, som ble vel gjennomført! Jeg tør ikke tenke på hva konsekvensen kunne vært med kjemiske stridsmidler i hendene på ISIL.

Personell fra Etterretningstjenesten og Hærens Etterretningsbataljon bidrar med informasjons- og analyseeksperter til FN-operasjonen i Mali (MINUSMA) til støtte for overgangsmyndighetene i deres arbeid for å stabilisere landet. I MINUSMA har Hæren også støttet Sverige med ingeniørpersonell for etablering av deres base. Svenskene har leid et komplett base-sett av oss.

Selv om antallet soldater som deltar i internasjonale operasjoner er redusert, er antallet misjoner økt. Det strekker strikken til det ytterste på enkelte områder, og da særlig innenfor FLO, CYFOR og etterretningstjenestens understøttelse av operasjoner.

Jeg hevdet det fra denne talerstolen i fjor, og er sikrere i min sak nå, at for liten del av strukturen er bemannet for de operative leveransene som etterspørres. På lik linje med for liten tilgjengelighet på operative enheter for daglige operasjoner her hjemme, er det for liten robusthet innen en rekke støttekapasiteter i forhold til det antall og den varighet vi har hatt, og har, i internasjonale operasjoner.

Status

Med min beskrivelse av operasjoner ferskt i minne og før jeg går inn på status i Forsvaret, la meg også få lov til å skryte litt. Mye av det vi har er meget godt og det takket være det meget kompetente, oppofrende og tjenestevillig personellet. Vi er gode til det vi gjør. Vi er dedikert og motivert for oppgavene. Jeg ser det selv når jeg er ute på inspeksjon og jeg hører det når jeg får tilbakemeldinger fra mine kollegaer i NATO.

Jeg opplever at våre ansatte og de som er inne til førstegangstjeneste har stort pågangsmot og er stolte av det arbeid som utføres. Jeg lar meg stadig imponere over den innsats som legges ned for stadig å utvikle og forbedre sitt "lille" område, samt stoltheten for å holde sitt materiell «ship-shape» og klart til bruk.

Jeg må også få berømme menneskene i organisasjonen for deres omstillingsvilje og iherdige arbeid, ofte til ugunstige tidspunkter og til ulempe for familien. Det var nok ikke lett for personellet i 133 og 139 LV å forklare hvorfor de måtte jobbe ekstra i julen. En takk til alle dere som legger ned den ekstra innsatsen og som gjør at vi får dette til. Forsvaret er en god arbeidsplass, og jeg er stolt av å lede denne organisasjonen.

La meg også berømme de mange ildsjeler som har bidratt til å heve anerkjennelsen til våre veteraner. Jeg har selv vært på flere veteranarrangement og har hatt gleden av å besøke veteransenteret på Bæreia i 2014. Det gleder meg at vi nå evner å støtte de som trenger hjelp på en bedre måte enn for noen år siden.

Så til dagens status i Forsvaret. Jeg vil i det etterfølgende kort presentere status i forhold til den ambisjonen som ligger til grunn i Iverksettelsesbrevet til forsvarssektoren for perioden 2013-2016 [jf. Prop. 73S (2011-2012)]. Jeg vil også minne forsamlingen på at Prop. 73S hadde fokus på omstilling av Luftforsvaret og modernisering av landforsvaret (Hæren og HV). Den øvrige strukturen var ikke spesielt vurdert i arbeidet med denne langtidsplanen.

Operativ ledelse

La meg starte med status i den operative ledelsen – FOH, støttet av E-tjenesten.

Som beskrevet tidligere ledes operasjoner på en meget profesjonell, effektiv og tilfredsstillende måte. Ambisjonen for FOH er i større grad å rendyrke det operasjonelle nivået. Tiltakene med å etablere en NAOC (National Air Operation Centre) pågår. Felles taktisk ledelse for logistikk-, sanitets- og vertslandsstøtte i Norge ble etablert i desember i fjor. En tilpasset og velfungerende kommandostruktur er i ferd med å finne sin form.

FOH har de siste årene fokusert på utvikling av våre forsvarsplaner. I 2014 har FOH bidratt i utviklingen av NATOs reviderte forsvarsplaner for våre områder. Vi er nesten i mål med et oppdatert planverk nå. Arbeidet har samtidig avdekket en rekke utfordringer både i forhold til vår beredskap og til operative behov.

Etterretningstjenestens viktighet øker i takt med økt usikkerhet i våre nærområder. I tillegg gir den teknologiske utviklingen både nye muligheter og utfordringer. E-tjenesten opplever økt etterspørsel etter deres vurderinger, også fra andre samfunnssektorer. Økt usikkerhet, ny teknologi og økt etterspørsel krever ytterligere satsning på Etterretningstjenesten fremover.

Status i Styrkestrukturen

Luftforsvaret

Det gleder meg at F-35 programmet er i rute og at Forsvaret får leveranse av de to første flyene senere i år. Dette er treningsfly som skal stasjoneres i USA for opplæring av flygere og teknikere. De første kampflyene kommer til Ørland i 2017.

Etableringen av kampflybasen på Ørlandet er også i rute og byggearbeidene har startet, men det er en meget stram tidslinje for å være klar for mottak i 2017. Det er satt av rundt 5,2 milliarder kroner for å anskaffe EBA til våre nye F-35 på Ørland og Evenes. I tillegg vil det også være behov for å gjennomføre modernisering av bygningsmassen til de øvrige kapasitetene som er lokalisert på Ørlandet.

Omstillingen av de øvrige delene av Luftforsvaret følger vedtatt plan og 717 skvadronen (DA-20) er etablert på Gardermoen, Luftvernartilleriet overført til Ørland og helikopterhovedbase etablert på Bardufoss. Lynx fløy siste operative tokt 7. desember i fjor og skal nå utrangeres og avhendes. Fem NH90 helikopter er mottatt, og de starter med operasjoner fra KV fartøy denne sommeren. Etablering av NAOC på Reitan er startet opp. Flytting av GIL til Reitan er utsatt til (etter) 2020. Dette var et nødvendig grep, sammen med utsatt flytting av QRA til Evenes, for å få gjennomføringskraft til omstillingen og sikre operative F-16 leveranser i levetiden.

Overordnet status for Luftforsvarets mange strukturelementer vurderes som tilfredsstillende, men det er ikke til å undervurdere at enkelte av strukturelementene er svært preget av eldre materiell. Det har i noe tid pågått vurderinger rundt når, med hva og

hvordan noen av disse kapasitetene skal erstattes. Dette gjelder spesielt for luftvarsling og maritime overvåkningsfly (P3 Orion).

Hæren

Brigade Nord er hjørnesteinen i forsvaret av landterritoriet. Brigadesystemet er viktig for å oppnå synergi med fellesoperative ressurser og for å kunne anvende landmakt i hele konfliktspekteret.

2 Bn er nå omvæpnet til en lett motorisert bataljon. Brigadens kampkraft og reaksjonsevne styrkes og Panserbataljonen videreutvikles som bataljonsstridsgruppe. Hæren utvikler nå høyere grad av profesjonalitet med vervede og bruk av 18 måneders førstegangstjeneste for kompetansekrevende stillinger. Dette styrker evnen og handlefriheten til å kunne reagere raskt på utfordringer.

Det gjennomføres betydelige materiellinvesteringer til Hæren, blant annet nye og oppgraderte CV90 kampvogner, og det planlegges med oppgradering av hovedkampsystemet stridsvogner LEO 2 med støttevogner. Dette gir økt samhandlingsevne, mobilitet, beskyttelse og ildkraft.

Norge terminerte innkjøp av nytt artillerisystem Archer. Arbeidet med å finne erstatning for dagens aldrende artillerisystem er derfor forsinket, men det er høyt prioritert å finne en løsning.

Grensevakten er videreutviklet med nytt grensevaktkonsept og nye grensestasjoner. Den første ble tatt i bruk i 2014 og den siste skal stå ferdig tidlig i 2016. Det nye konseptet øker grensevaktens reaksjonstid og utholdenhet.

Hær-reserven er etablert som et viktig beredskapstiltak for å kunne bemanne viktige funksjoner i en langvarig krisesituasjon. Som hovedregel disponeres samtlige vernepliktige i inntil 3 år.

Både kampavdelinger og støttefunksjoner står foran fornyelser og oppgraderinger av materiellparken og den overordnede status og fremdrift er tilfredsstillende. Sammen med økt profesjonalisering vil dette øke tilgjengelighet, reaksjonsevne og kampkraft for Hærens kapasiteter.

Budsjettsituasjonen har gjort det nødvendig å gjøre harde prioriteringer. Derfor har blant annet kampluftvern og enkelte investeringer i kampstøttesystemer blitt skjøvet ut i tid til etter 2017.

Heimevernet

Utvikling av Heimevernet ligger foran planen. Heimevernet fikk ekstrabevilgning i 2014, dette har blitt brukt til økt trening og utdanning, samt bidratt til at materielloppfyllingsgraden nå er over 70 %.

HV er meget relevant i forhold til det som har vært omtalt som «Hybrid krigføring». Lokalkunnskap kombinert med økt kvalitet og treningsstandard på Heimevernet anser jeg som en meget god og relevant investering.

Sjøforsvaret

Sjøforsvaret har, som jeg tidligere har vært inne på, de siste 18 månedene hatt meget høy aktivitet, og da spesielt i fregattvåpenet. Dette har vært en utfordring og leveransen har vært ut over det som organisasjonen er dimensjonert for. Strikken har vært strukket langt, på grensen til det uforsvarlige, for å kunne stille den etterspurte leveransen. Det har tydelig fremkommet at manglende robusthet er utfordrende ved behov for økt aktivitet.

Nytt sjømålsmisil (NSM) er ytterligere testet og leverer tilfredsstillende på alle måter. Missilene er om bord og nye luftvernmissiler (ESSM II) planlegges anskaffet. Sjøforsvaret er også påvirket av justeringer i investeringsporteføljen, hvor flere prosjekter er kansellert

eller skjøvet ut i tid. Her kan nevnes oppgradering av Mineryddere og mini-ROV til Kystvakten. Innfasingen av logistikkfartøy går imidlertid etter planen. Gledelig er det at Regjeringen nylig har besluttet at en eventuell fremtidig erstatning av Ula-klasse undervannsbåter skal baseres på nyanskaffelse og ikke en levetidsforlengelse av klassen.

Forsvarets spesialstyrker

Forsvaret spesialstyrker, organisert som én enhet, feirer sin 1.årsdag nå på onsdag.

Spesialstyrkene er et prioritert strukturelement og jeg er godt fornøyd med utviklingen så langt. 2014 har vært et år for å etablere og konsolidere den nye organisasjonen.

Forsvarets spesialstyrkers kvaliteter får svært gode skussmål, ikke bare her hjemme, men også blant våre allierte. Dette er resultat av langsiktig jobbing, strategiske partnere og ikke minst den profesjonalitet de har vist i operasjoner.

Samtidig har jeg også forventninger om videre utvikling innen spesialstyrkekapasiteten. Det var hovedrasjonale for å samle kommandoene under Forsvarets spesialstyrker.

Status i støttestrukturen

FLO, FSAN og CYFOR

Vår støttestruktur er representert ved Forsvarets logistikkorganisasjon, Forsvarets sanitet og Cyberforsvaret. Avdelingene skal sørge for tilstrekkelig beredskap for understøttelse av hele Forsvaret samtidig, både i styrkeoppbygging og gjennomføring av operasjoner. Fokus på effektivisering i Forsvaret har nok rammet støttestrukturen hardest og organisasjonen er i dag innrettet hovedsakelig mot fredstidsdrift. Det er derfor ikke overraskende at planarbeidet har avdekket mangler i den beredskapsmessige dimensjonen.

Forsvarets logistikkorganisasjon har de siste årene fokusert på effektivitetsforbedringer, og da særlig innen verksteddriften. Dette har båret frukter og de forbedringene vi nå ser kommer hele Forsvaret til gode. Det er fremdeles muligheter for effektivisering, men vi må i sterkere grad ha fokus på å avveie effektiviseringskravene mot behovene for å styrke beredskap og bevare operativ evne.

Videre har FLO, sammen med HV, utviklet et nytt forsyningskonsept for HV som jeg har store forhåpninger til. Konseptet baserer seg på sentralisert lagring, med bruk av sivile logistikk-leverandører for distribusjon av nødvendig logistikk. Dette konseptet ser meget lovende ut!

Forsvarets Sanitet (FSAN) har også fokus på anvendelse av sivile ressurser til sanitetsstøtte i operasjoner og nødvendige avtaler med det offentlige helsevesen for å dekke de operative behov. De er i ferd med å finne en organisering av sanitetstjenesten som vil bidra til økt kapasitet av den kompetansen vi trenger i både nasjonale og internasjonale operasjoner, men som vi ikke kan ha på plass i strukturen hele tiden.

Cyberforsvaret (CYFOR) skal sikre at Forsvaret har tilfredsstillende og sikre kommunikasjonssystemer. Den siste tids fokus på andre aktører sin utnyttelse av CYBER-domenet viser med all tydelighet at dette er en viktig kapasitet for Forsvaret.

Informasjonsinfrastrukturen i Forsvaret omfatter et svært bredt spekter av systemer, fra radiolinje til satellitt. I tillegg driftes et stort antall systemer fra ugradert til hemmelig. Den rivende utviklingen innen IKT gjør det utfordrende å oppdatere systemene og opprettholde sikker drift.

Det blir derfor stadig viktigere å redusere antall systemer innen IKT, standardisere og utnytte den sivilt drevne utviklingen til det beste for Forsvarets løsninger. Jeg er meget

opptatt av at vi må beskytte sikkerheten for våre IKT-systemer. Dette er essensielt og særdeles viktig i krise og krig.

Fortsatt effektivisering av støttestrukturen er viktig for Forsvarets videre utvikling. Effektivisering gjennom smart bruk av sivile løsninger ønsker jeg å se mer av.

Oppsummert vil jeg si at status 2 år inn i gjeldene langtidsplan er i tråd med de gitte mål og ambisjoner. Mye er bra, men gårsdagens forutsetninger, mål og ambisjoner er ikke samsvarende med det behov som dagens situasjon krever for reaksjonsevne og tilgjengelighet. I tillegg har vi vært nødt til å foreta visse nedprioriteringer på investeringsiden og de vil påvirke vår evne til å nå målsettingene i planperioden.

Veien videre i LTP

En av forutsetningene for finansiering av målsettingene i LTP var at Forsvaret i 4 årsperioden skulle effektivisere internt tilsvarende en samlet effekt på 640 millioner kroner innen utgangen av 2016. Halvveis i perioden kan jeg slå fast at dette er en meget vanskelig oppgave.

Potensialet for effektivisering er absolutt til stede, men effekten av de tiltak som foreslås vil ikke oppnås i perioden. På toppen av denne utfordringen har forsvarssektoren, som øvrige deler av staten, fått pålegg om ytterligere rasjonalisering og effektivisering i størrelsesorden 0,5-0,6 % av driftsbudsjettet. De frigjorte midlene er ikke øremerket til fortsatt bruk i Forsvaret. Dette medfører at driftsmidlene i Forsvaret i 2016 vil ligge minst 320 millioner kroner under forutsetningen, selv om tildelinger til Forsvaret opprettholdes i tråd med intensjonen i gjeldene LTP.

To år inn i LTP-perioden er budsjettet så stramt at for å håndtere uforutsette hendelser som sprekkdannelse på F-16 er jeg er nødt til å balansere i driftsbudsjettet ved å redusere aktivitet i alle deler av Forsvaret.

Tilsvarende stramt er det også på investeringsbudsjettet. Jeg har allerede synliggjort noen av de grep som er tatt for å balansere investeringsbudsjettet de neste årene. Materiellinvesteringsplanen er nylig gjennomgått for å tilpasse porteføljen til tilgjengelige rammer. Noen prosjekter vil bli avsluttet eller få justert fremdrift og omfang. Dette er beklagelig, men samtidig nødvendig for å sikre at Forsvarets prioriterte behov blir ivaretatt.

Jeg er glad for tilleggsfinansieringen til F-35. Uten denne, ville utfordringene på investeringsbudsjettet ha vært betydelig større.

Imidlertid ser jeg at planforutsetningene og de økonomiske rammene for den gjeldende langtidsplanen ikke holder slik det var forutsatt. Hvis ikke de økonomiske rammene styrkes, må det kuttes i Forsvarets struktur.

FMR

De økonomiske utfordringene sammen med den nye sikkerhetspolitiske situasjonen er hovedårsakene til oppdraget om et fagmilitært råd. Videre gir den teknologiske utvikling muligheter som er interessante i forsvarssammenheng. Her må vi utnytte potensiale for å opprettholde vår operative evne på enkelte områder til langt lavere investerings- og driftskostnader enn dagens løsninger. Utviklingen innenfor rombaserte systemer er interessant, likeså utviklingen innen autonome systemer.

Den økonomiske krisen i Europa har medført store kutt i alliertes forsvarsbudsjetter. Dette har ikke bare konsekvenser for den enkelte nasjon, men også NATOs totale forsvarsevne. Relativt sett har Norges militære størrelse i NATO økt, og det er økte forventninger til vår deltagelse i alliansen.

Jeg har her i kveld gitt en beskrivelse og status i utviklingen av Forsvaret opp mot et sikkerhetspolitisk bakteppe. Jeg håper jeg har klart å synliggjøre både de umiddelbare utfordringene og de utfordringer som må løses på lengre sikt.

Heldigvis er det noe mer tid tilgjengelig for å gjøre de rette langsiktige grep. Utfordringene er så store at det er behov for å gjøre en helhetlig gjennomgang av innretning og struktur for fortsatt å kunne ha et relevant Forsvar i fremtiden.

I den sammenheng står vi i utarbeidelsen av det fagmilitære rådet overfor flere dilemmaer og avveininger i tiden fremover, og før jeg adresserer noen av disse, la meg kort nevne de viktigste fastpunktene som legges til grunn.

- Forsvarets 9 oppgaver står uendret
- Forsvaret av Norge gjennomføres innenfor NATO rammen.
- Totalforsvarskonseptet videreføres
- Verneplikten ligger fast

Dilemmaer

De økonomiske rammene for anbefalingen er gitt. En videreføring av 2015 nivået er svært langt unna målet om 2 % av BNP som NATO toppmøtet vedtok. Disse rammene medfører, enkelt sagt; skal vi ha noe nytt inn, så må noe annet ut.

Dette er ikke den eneste utfordringen eller dilemma jeg står overfor. La meg dele noen av disse med dere.

Beredskaps og reaksjonsevne

Vi har ikke militære styrker fra andre nasjoner stasjonert på norsk jord. Med den antatt korte varslings tiden betyr det at førstelinje-forsvaret av Norge skjer med de deler av vårt innsatsforsvar som har kort reaksjonstid (dager/uker). Reaksjonsevne koster, og skal midler frigjøres til økt reaksjonsevne må strukturen reduseres.

Kortere reaksjonstid vil også være utfordrende i forhold til hvilke deler av strukturen som kan basere seg på vernepliktige. Her er flere modeller mulig, varierende fra et helprofesjonelt innsatsforsvar hvor førstegangstjenestene benyttes som en rekrutteringsbrønn på den ene siden, til et vernepliktsbasert forsvar hvor siste kontingent (befal og de sist dimitterte menige) utgjør innsatsforsvaret på den andre siden.

Dybde

Forsvaret er redusert til et minimumsnivå innen de fleste disipliner. Forsvarets utfordring er allerede å opprettholde en tilstrekkelig dybde i terskelforsvaret uten åpenbare svakheter som kan utnyttes av en aggressor. Økt engasjement i NATO kombinert med kortere varslings tid vil produsere flere slike svakheter. Redusert dybde i strukturen vil bety at vi må velge mellom nasjonal beredskap og NATO engasjement.

Bredde

Et førstelinje-forsvar må ha en viss bredde for å kunne ta opp kampen i de domener som blir utfordret. Huller i vår bredde vil bli utnyttet. Samtidig står Forsvaret overfor nye militære kapasiteter som kan bli brukt mot oss, som f eks langtrekkende konvensjonelle presisjonsvåpen. Dette er kapasiteter som vi må evne å motstå. En redusert bredde vil innebære at vi må oppgi det balanserte Forsvaret, sårbarheten øker og enkelte oppgaver vil ikke lenger kunne løses tilfredsstillende. Flernasjonale løsninger kan bidra til å opprettholde bredden, men dette vil medføre at andre stater får et ansvar for førstelinje forsvaret av Norge.

De økonomiske rammene som er gitt tvinger frem vurderinger om alternative innretninger av dagens Forsvar. I så måte ønsker jeg en debatt om det fremtidige norske forsvar

velkommen, og ser frem til utredningene både fra ekspertgruppen Forsvarsministeren nylig nedsatte og det regjeringsoppnevnte vernepliktsutvalget.

Økonomi / Drift

En annen utfordring vi må adressere er stadig økte driftskostnader i Forsvaret. Det fagmilitære rådet vil måtte balansere mellom ambisjon, struktur og ressursrammer. For å oppnå denne balansen må vi bli flinkere til å identifisere og vurdere alle sider av fremtidig kostnadsvekst, for å unngå å måtte jobbe kontinuerlig i en økonomisk motbakke.

Nytt og avansert materiell er mer kostnadskrevenne enn materiellet det erstatter. Samtidig er Forsvaret en type virksomhet som er avhengig av å holde tritt med utviklingen. For å være relevant må vi stadig forbedre ytelsen til de militære innsatsmidlene, både organisatorisk og teknologisk, og enhetskostnadsvekst er derfor uunngåelig. Det er ikke et alternativ å anskaffe gårdsdagens materiell til våre soldater.

Funksjonell EBA er en av premissene for Forsvarets operative evne og beredskap. Samtidig ser jeg det som utfordrende at EBA kostnadene legger beslag på en såpass stor andel av Forsvarets driftsbudsjetter. Nøkkelen til å redusere EBA-kostnadene er nøkterne behovsbeskrivelser og nøkterne løsninger, samtidig som overflødig EBA fortløpende utrangeres og avhendes. En reduksjon i antall bygninger og steder vi er lokalisert, sammen med annen bruk av markedsmekanismer, må vurderes for å redusere driftskostnadene innen EBA.

Innenfor alle andre områder av virksomheten må de valgte virksomhetsmodeller utfordres for å se om det finnes mer økonomisk lønnsomme løsninger for Forsvaret. Et viktig område blir å se ytterligere på hva Totalforsvaret eller sivile aktører kan bidra med for å redusere Forsvarets driftsutgifter, og/eller til å opprettholde nødvendig beredskap.

Avslutning

Jeg har her i kveld snakket mye om de utfordringer Forsvaret står overfor. Jeg har forsøkt å være åpen og ærlig, og noen vil sikkert hevde at jeg svartmaler situasjonen.

Svært mye er bra i Forsvaret og det legges ned mye god innsats. Personellet er motivert og aktiviteten er høy, treningen og øvingen er god, daglige operasjoner både nasjonalt og internasjonalt er så langt gjennomført tilfredsstillende.

Jeg har synliggjort at status i hovedsak er der gjeldende langtidsplan legger opp til at Forsvaret skal være. Men, stram økonomi, endrede planforutsetninger og vanskeligheter med å frigjøre tilstrekkelige ressurser gjennom effektivisering, gjør det utfordrende å opprettholde ambisjonen i planen.

Jeg har tegnet et bilde av en endret sikkerhetspolitisk situasjon som har krevd og vil kreve ytterligere endringer i dagens forsvar. I vår region krever dette økt overvåking og tilstedeværelse for å opprettholde nødvendig stabilitet og trygghet. Forsvarets handlingsrom er begrenset, og vi kan på kort sikt kun omprioritere bruk av aktivitetsrelaterte midler.

Jeg har vært klar på at det er behov for flere endringer og harde prioriteringer i tiden fremover for fortsatt å være relevant og troverdig i fremtiden. Tilsvarende klare har Regjeringen vært på det samme i rammeskrivet for oppdraget om et fagmilitært råd.

Jeg har her i dag presentert dere for en rekke utfordringer, både eksterne og interne, som ligger til grunn for oppdraget om det fagmilitære rådet. Utfordringene er av en slik karakter og har et omfang som gjør det nødvendig å se på alle sider av Forsvaret.

Vi ser at de fremtidige operative militære behov gjør det vanskelig å redusere i bredden eller dybden av dagens struktur, uten at vi gjør oss mer sårbare. Samtidig vet vi at dagens

tildelinger, som i grovt har ligget fast for Forsvaret de siste 10 år, ikke er tilstrekkelig for å finansiere dagens forsvar inn i fremtiden.

I utarbeidelsen av det fagmilitære rådet arbeides det nå hardt med å identifisere ytterligere områder for rasjonalisering, og Forsvaret skal gjøre sitt for å bidra til finansiering av det fremtidige Forsvaret. Som jeg har vært inne på må Forsvaret redusere antall steder hvor vi er lokalisert og/eller redusere i organisasjonen, skal dette monne i tilstrekkelig grad. Som dere forstår, står vi overfor en rekke tøffe og tunge valg.

Jeg legger heller i skjul på at jeg her i kveld har ønsket å bidra til en forsvarsdebatt. I så måte håper jeg har klart å anspore noen til en debatt om hvilket forsvar Norge bør ha og hvilken ambisjon som skal ligge til grunn for dette.

Takk for oppmerksomheten!